

Kotonaolijat eivät kysyneet matkan menestymistä. Kotiintuotu saalis ja vielä enemmän haavat viittasivat tulokseen. Stina ihmetteli, ettei vankeja näkynyt. Hän arveli heidän pääseen pakoon ja oli siitä mielissään.

Vanha Dalbo oli tavallista harvasanaisempi. Näytti siltä, kuin hän olisi tahallaan karttanut Gustafia. He eivät keskenään juuri mitään puhuneet. Gustaf lähestyi Stinaa ja pyysi häntä sitomaan kasvoihin lyötyjä haavoja. Stina toi vettä puhdistaakseen ne ensin. Ryhtyessään pesemään hänen kätensä vavahti.

— Älä nyt revi niitä auki. Kipeät ne ilmankin ovat ne suomalaisten koirain puremat, murahti Gustaf kärsimättömästi.

— En minä ole tottunut haavoja sitomaan, puolusteli Stina. — Suomalaiset ovat näiden parantamisessa erinomaisia. Heillä on tiedossaan yrttejä, ja he osaavat veren tyrehtyttää noituudellakin.

— Oletko sinä heidän noituuttaan kokenut? kysyi Gustaf pilkallisesti. — Kyllä suomalaiset koirat nuolevat omat haavansa, vaikka eivät sitä enää tee ne suomalaiset, jotka metsään jäivät. Näitä haavojani en kellekään suomalaiselle jättäisi, en, vaikka siihen paikkaan menehtyisin. Vai tahtoisitko sinä, että tuo, joka tuolla aitassa? Hän katsoi epäluuloisesti Stinaan.

— En minä sillä mitään sellaista tarkoittanut, puolusteli tyttö.

— Maltas! kivahti Gustaf ja kohosi pystyyn. — Pian tulee sille itselleen sidottavaa. Mutta niitä haavoja et sinä sido, vaikka kuinka haluaisitkin. — Hä-

nen poskilihaksensa pullistuivat vihasta ja haavat rupesivat vuotamaan.

— Parasta on, että etsit haavansitojan muualta, — sanoi Stina ylpeästi ja lähti pois tuvasta. Gustaf poistuiikin kotiinsa, joka oli vähän matkan päässä samassa kylässä.

— Älkää ottako ulos vankia ennen kuin minä palaan, varoitti hän Andersia. — Tahdon olla itse mukana tilinteossa.

— Kuinka olet niin synkkämielinen, Nils, sanoi Dalbon vaimo miehelleen. — Sinua väsyttää. Heittäydä levolle.

— Väsyttää todella, myönsi isäntä. — Parempi olisi ollut, etten olisi koko matkalle lähtenyt.

Kun miehet olivat levänneet, palasi Gustaf takaisin.

— Nyt otamme vangin esille. Minun tekee mieli nähdä suomalaisen verta, irvisti hän.

Suomalaisella nuotiolla ollut joukkue kokoontui aitan luo.

— Älkää ryhtykö mihinkään ennenkuin minä haen isän paikalle, sanoi Anders ja riensi tupaan. Dalbo tuli ja asettui miesten keskelle.

— Tällä kertaa minä en enää anna yllättää itseäni, hän sanoi vakavasti. — Minä olen teidän johtajanne ja teidän on minua kuultava. Sitä paitsi te olette minun maallani, minun pihallani. Minä olen täällä isäntä. Muista myös sinä se, Gustaf. Vangin kanssa ei meillä ole muuta tekemistä kuin lähettää hänet Fryksdaliin oikeuden käsiin. Saavat menetellä sitten lain mukaan. Kaksi saattajaa riittää. Anders saa mennä kolmanneksi.

Gustaf astui aitan luo. Hän koetteli puukkoa tupessaan. Sitten hän irroitti rautasalvan ovesta.

— Astu ulos suomalainen konna, hän huusi.

Pimeään aitaan ei voinut mitään nähdä. Sieltä ei tullut ketään. Gustaf ja Klas astuivat kynnyksen yli, varovaisina, etteivät tulisi yllätetyiksi. Ei kuulunut mitään liikettä, eikä näkynyt ketään. He tarkastivat ala-aitan, kiipesivät sitten ylös. Ei sielläkään ketään. Tarkastivat katon ja poisten aittojen ullakoille vievät ovet. Ei näkynyt merkkiäkään, mistä vanki olisi päässyt karkaamaan.

Mutta poissa hän oli.

Noloina palasivat he pihalle.

— Lintu on päässyt häkistään, julisti Klas. Gustaf puri hammastaan. Miehet tarkastivat viereiset aitat, kiersivät rakennuksen ympäri. Selitystä siihen, miten karkaaminen oli tapahtunut, ei löytynyt.

— Luonnollisella tavalla karkaaminen on ollut mahdotonta, vakuutti Anders, ja rengit todistivat sen. — Me kaikki olimme vartiossa ja olisimme kuulleet.

Yksi rengeistä lausui:

— Mutta jos hän olikin noita? Suomalaiset osaavat noituuden taidon. On voinut savuna nousta taivaalle tai käärmeenä luikertaa kissankolosta.

— Niin se on käynyt, päätti toinen renki. — Minä aavistinkin sitä. Sellaista sattuu suomalaisten kesken useinkin. — Ja hän oli huomaavinaan pakkasen panemassa ruohikossa kiemurtelevia jälkiä.

Kaikki olivat hämmästyneitä. Gustaf ei voinut löytää selitystä.

— Onko tyttöjen aitan ovi ollut kaiken aikaa lukittuna? hän kysyi, ja hänen silmänsä etsivät Stinaa, jota hän ei kuitenkaan löytänyt.

— Minä näin että Stina ennen maatapanoan lukitsi aittansa oven huolellisesti, todisti Anders.

— En minä sittenkään usko noituutta, sanoi Gustaf ja erosi miehistä etsien Stinaa tuvasta. Tyttö oli tulossa portailla.

— Sinä päästit vangin karkuun, kähisi Gustaf tytölle ja puristi häntä niin kovasti käsivarresta, että Stina tuskasta parahti. Tyttö huudahti:

— Mene, peto! Minä en tahdo sinua enää nähdä. Mene, äläkä koskaan näytä kasvojasi täällä, inhoitava murhamies!

Stina oli jo Gustafin esiintymisestä ja muista lauseista saanut selville, mitä metsässä oli tehty. Sen vuoksi hän kammoen irroittautui miehestä. Kasvot kalpeina ja silmät iskien tulta hän vetäytyi isänsä turviin.

— Kyllä minä sinusta oikut kitken, uhkasi Gustaf, mutta ei lähestynyt enää morsiantaan.

— Et minuun enää koske, vakuutti Stina ja kohotti ylpeästi hartioitaan. — Meidän välimme ovat poikki, poikki tästä päivästä alkaen. Tiedä se!

Hampaitaan kiristellen Gustaf lähti kävelemään kotiansa kohti.

— Vie nuo hirvenlihat ja nahka mukanasi, kehotti Dalbo. — Minä en niihin koske.

Klas lähti parin toverin kanssa auttamaan Gustafia saaliin pois viemisessä. —

Hiljaisuudessa ja jokapäiväisissä askareissa kului muutamia päiviä. Sanoma murhatuista suomalaisista levisi myös kylälle. Kukaan ei sen johdosta kysellyt mitään, ei Stinakaan, vaikka hänen sydäntään ahdisti epätietoisuus siitä, mikä osuus hänen isällään oli tapahtumassa. Isä oli kaiken aikaa ollut synkkä ja vaitelias.

Eräänä päivänä ajaa karahutti joukko sotilaita pihamaalle. Heidän johtajansa meni Dalbon kanssa kamariin ja viipyi siellä hetken aikaa. Sitten hajaantuivat ratsut kylän eri osiin. Seurauksena oli, että pian tuotiin vangittuina Gustaf, Klas ja kaikki muut, jotka olivat olleet mukana suomalaisia vastaan tähdätyssä retkikunnassa. Vanha Dalbo antautui vapaaehtoisesti. Oli käsketty heidät kaikki ottaa kiinni ja toimittaa Fryksdalin vankilaan. Pienempi sotilasjoukko lähti vankeja saattamaan. Isompi osasto jatkoi matkaansa suomalaismetsiin.

— Meillä on sielläkin toimittamista, sanoi joukkuen päällikkö.

— Tuokaa myös juttuun sekaantunut hirven-ampuja, neuvoi Gustaf näöltään tyynenä, vaikka hänen sisällään kuohui. Hän teki selkoa Erkki Mulin ulkonäöstä.

— Hän on jo hallussamme, vakuutti joukon johtaja. — Fryksdalissa hänet tapaatte.

Apean alakuloisuuden valtaan jäi Dalbon väki sekä koko kylä näitten vangitsemisen jälkeen. Isän poisvienti oli Stinalle ankara isku. Hän olisi tahtonut päästä varmuuteen. Oikein häntä kadutti, ettei hän ollut suoraan isältä kysynyt. Hän kysyi äidiltään.

käräjille Fryksdaliin ja koetettava saada perintökirjat. Suomalaisenkin mielestä oli välttämätöntä, että asiat selvitettiin, että vihdoinkin voitaisiin turvallisina elää. Martille oltiin kiitollisia, kun hän oli heidän kaikkien asioita ajanut. Tapahtuipa mitä tapahtui, he tiesivät, että Martti maaherran avulla koettaisi heidän hyväkseen parastaan.

— Ja lopulta, jos meidät häädetään, täytyy turvautua Amerikkaan. Vieraita me olemme täälläkin, tokkopa vieraampia siellä, päätti Olli Räsänen keskustelun. Hän oli Amerikan asiaa paljon miettinyt, kun hänellä näytti olevan vähimmin toivoa uutis-asutuksensa säilyttämisestä. Nuorena miehenä hän tunsi houkutustakin koettaa uudestaan ja uudessa maassa. Kun Pietari Kokkinen oli aikaisemmin hänen turvattomuudestaan huomauttanut, katsoi hän sopivaksi varoittaa naapuriaan:

— Kaikesta päättäen olet heikoilla kantimilla sinäkin, Pietari, mikäli kuuluu. Olet kaatanut kaskeja milloin mihinkin metsään, kauas kotoasikin. Vakituksia peltoja sinulla ei ole. Taitaa olla niin, että sinä joudut minulle matkatoveriksi.

— Mielisuosiolla en alistu karkoitukseen, uhkasi Pietari. — Vastan minä panen.

Miesten lähdettyä ryhtyi Martti jokapäiväisiin talon askareihin. Oli riihenpuinnin aika, ja uutterasti lämmitettiin Marttilassa riihtä. Myöskin täytyi käydä auttamassa Oinolassa, kun se talo oli nyt kolmea työkuntoista vajaa. Luukkaan haavat olivat vanhan vaarin hoidolla paljon parantuneet. Kangistuneet jalatkin olivat tulleet notkeammiksi. Piikki

— Isä ei vielä tähän saakka ole murhannut ketään, lausui äiti. — Ei hän ole voinut sitä nytkään tehdä. Mutta kun hän oli joukossa mukana, niin hänetkin vangittiin.

— Niin, mukana oli. Vieläpä joukon johtajana, lisäsi Stina miettiväisenä.

Hän toivoi isänsä pikaista vapauttamista. Ja samalla toisenkin, sen komean suomalaisen, joka oli ollut heidän aitassaan vankina ja joka ei missään tapauksessa voinut olla murhatekoihin syyllinen. Hänen kohtalonsa liittyi Stinan mielessä isän kohtaloon. Melkein enemmän askartelivat ajatukset hänessä. Miksi hänet oli vangittu?

Gustafin kohtalo ei häntä vähääkään säälittänyt. Pikemmin oli hän mielissään, että hänet oli viety pois.

HÄVITYKSIÄ SUOMALAISMETSISSÄ.

Kun Martti Martinpoika Marttinen saapui matkaltaan maaherran luota kotiin, tulivat suomalaiset laajalti Marttilaan kuulemaan, kuinka matka oli onnistunut. Olivathan kaikki pelänneet pahaa. Heistä tuntui, että maapohja heidän jalkainsa alla huojuu.

Mitään varmuutta ei Marttinaan voinut antaa. Murhajutun hän oli saanut oikeuteen, mutta valitettavasti oli Erkki myöskin pidätetty. Pahoja uhkauksia suomalaisia vastaan oli olemassa. Maaherraan täytyi asettaa toiveet. Kaikkien oli mentävä

auttoi uskollisesti talossa. Mulikassa oli paljon nuorta väkeä, joten siellä ei niin kaivattu Erkkiä työhön. Hänen kohtalonsa kuitenkin suretti kovasti. Äiti itki silmänsä kipeiksi. Itki häntä toinenkin, — Reeta Marttilassa, vaikka hän tahtoi sen salata ja huuhtoi kasvonsa kylmällä vedellä, jottei huomattaisi.

Näin elettiin suomalaismetsissä muutamia päiviä verrattain hiljaisesti syksyn toiminna ja askareissa odotellen Fryksdalin markkinoita, jolloin käräjät pidettäisiin ja verot kannettaisiin.

Hiljaisuus häiriytyi surullisella tavalla. Suomalaismetsä joutui tuhon alaiseksi, aivan kuin olisi kulovalkea tullut sitä polttamaan.

Voudin lähettämä retkikunta saapui. Se kulki metsän ristiin rastiin, kävi talolta talolle. Muutaman päivän perästä tuli vouti apulaisineen ja toi lisää sotaväkeä. Joukot ilmoittivat etsivänsä karkureita, tarkastelevansa kaskimaita ja ottavansa selvää, millä oikeudella kukin tilaansa asui.

Metsässä kulkiessaan tulivat he suurelle kaskimaalle, jonka lähellä ei näkynyt yhtään ihmisasuntoja. Tämä oli niitä suomalaisten ulkokaskia, joita jotkut raatoivat tavatessaan sopivan paikan. Sato oli kaskesta ollut hyvä. Useampia aumoja oli rukiita koottu ja ne seisivat aidattuina aukeaman keskellä.

Oppailtaan tiedustelivat, kenen huhta se oli. Omistaja Pietari Kokkinen asui vähintään peninkulman päässä.

— Viljat on poltettava, kuului päällikön määräys. Ja niin paloivat poroksi Kokkisen koko vuoden tulokset. Samoin tehtiin monella muulla yksinäisellä huhdalla.

He tulivat Kokkisen kotiin.

— Sinäkö katsot, että koko tämä laaja metsä on sinun aluettasi, koska teet kaskiasi mihin sattuu? kysyi sotilasten johtaja ankaralla äänellä.

— Kun aluetta eivät muutkaan ole käyttäneet, olen ottanut rukiin sieltä, missä maa on ollut sopivinta, puolusteli metsäsuomalainen. — Isäni on tätä viljelystapaa harjoittanut vuosikymmeniä, ja minä olen seurannut esimerkkiä.

— Et ainakaan viimekesän kaskelta mitään korjaa. Me olemme polttaneet aumasi maan tasalle, julisti johtaja.

— Mitä, minunko viljani olette polttaneet? huudahti Pietari kauhistuneena. Vaistomaisesti hän tarttui pyssyynsä, joka oli tuvan seinällä.

— Vai vastarintaan sinä aiot kruunun miehiä vastaan? Tule järkiisi poika! lausui johtaja ankarana temmaten Pietarin keskelle lattiaa. Hän käski miesten vangita nuoren talonpojan, joka oli uskaltanut tarttua aseeseen heitä vastaan.

— Me viemme sinut voudin luo.

Kokkisen nuori vaimo jäi lapsineen itkemään. Myöskin Olli Räsäselä poltettiin viljat, ja lisäksi pantiin tuleen hänen uutisasuntonsa, jona oli vastarakennettu sauna, missä tämä uutisviljelijä oli yksinäisyydessä asunut. Myöskin Olli saatettiin vangittuna voudin luo, joka oli sijoittunut Tossavaiselle.

Joka päivä tehtiin ilmoituksia poltetuista viljoista, riivistä ja asuinrakennuksista. Joka päivä kuljetettiin vankeja. Joukossa oli yksinäisiä pakolaisia, jotka olivat täällä metsissä olleet turvassa, oli kier-

Vihdoin hän tuli Marttilaan. Ehkä oli jättänyt tämän talon tahallaan viimeiseksi. Saavuttuaan taloon hän kävi tervehtimättä pöydän päähän, otti pöydän haltuunsa kirjojaan varten ja sijoitti sotamiehet seisomaan riviin ovelta tuvan perälle saakka.

— Jahah, täällä se nyt sitten on se metsäsuomalaisten nuori ruhtinas ja päällikkö, joka käy aina maaherroissa asti. Oletko talon isäntä? Jos olet, näytä talonkirjat!

Martti Martinpoika Marttinen astui rohkeasti pöydän viereen.

— En ole isäntä. Iso-isäni täällä isännöyttä pitää.

— Astukoon hän sitten esiin vastaamaan. Sinulla ei ole puhevaltaa, komensi vouti.

Vanha vaari astui pöydän ääreen. Hän oli monissa tuulissa ja tuiskuissa ollut, oli jo Suomessa herrojen kanssa kinaa pitänyt, taistellut heitä vastaan aina korkeimpiin asteisiin saakka.

— Mistä minun vastata pitäisi? Siitäkö, että olen korkea perikannut ja leipää ottanut sieltä, missä ei ennen ole Jumalan jyvää kasvanut?

— Onko lupakirja? kivahti vouti.

— En katso tarvitsevani mitään kirjoja, murautti vanha mies kohottaen ylpeästi päätään.

— Kun ei ole kirjoja, pois talosta, julisti vouti.

Ukon veri kiehahti. Hän oikaisi itsensä koko pituuteen.

— Katsokaa raivattuja aukeamia, katsokaa tätä taloa, eikö se kaikki osoita omistusoikeutta. Katjokaa verokirjoista, eikö sieltä löydy Marttilan nimi ja eivätkö verot ole säännöllisesti maksetut.

täviä metsästäjiä sekä satunnaisia kaskenviljelijöitä ilman vakituista asuinpaikkaa.

Pietari Kokkisen asiaa tutkittaessa uskalsi tämä panna vastalauseensa menettelyä vastaan. Hän kysyi, mikä laki ja oikeus salli kallista Jumalan viljaa hävittää. Kun ihmiset viljan puutteessa saavat syödä pettuleipää ja kärsiä nälkää, on suuri synti tuhota sitä, mitä Jumala on kasvattanut.

— Suus kiinni, metsänraiskaaja, jyrisi voudin karkea ääni. — Ryöstöviljelyksestä ja virkavallan vastustamisesta vangitaan sinut ja rangaistukseksi tehdään sotamieheksi. Huomenaamuna saat lähteä marssimaan Tukholmaan. Vankilassa saat tarkemmin tutkia mikä on laki ja oikeus! Kun vuorosi tulee, päätet kuulan ruuaksi sotaan.

Vouti oli mies, joka ei tuntenut sääliä. Kysellessä Tossavaiselta, jonka talossa hän oli majoillut, turhaan talonkirjoja, haastoi hän myös tämän käreille kuulemaan häädetäänkö hänet vai jätetäänkö asumaan. Räsänen vietiin vangittuna Fryksdaliin.

Oinolassa vouti ei ketään vanginnut. Se olikin vanhimpia vakituksia asuintiloja paikkakunnalla. Mutta lempeätä ei hänen esiintymisensä täälläkään ollut. Hän karjui hirven metsästyksistä niin että vanha isäntä ja Pekka-vainajan leski säikähtivät.

— Omiansa oli salametsästäjille se kuolema minkä he saivat, oli voudin tuomio.

Ennen Marttilaan tuloansa hän kävi Mulikassa. Kuultuaan, että tästä talosta oli se poika, jonka hän oli jo pidättänyt Fryksdalissa, jätti hän talon sillensä tällä kertaa.

— Sinulla ei ole oikeutta tähän asumiseen, väitti virkamies.

— Vai ei ole oikeutta! huudahti ukko. — Tiedä se, en ole tänne omin lupineni tullut. Itse kuninkaalta olen luvan saanut. Sinunlaisia herroja en ole palvellut ennenkään, enkä palvele nytkään.

Vanhan vaarin esiintyminen kävi kovasti voudin sisulle. Hän olisi tahtonut miehen rusentaa, mutta näki edessään tavallisuudesta poikkeavan talonpojan, joka tiesi mitä sanoi. Hän näki, että tässä oli kova kovaa vastassa, ja niin hän koetti hillitä itseään.

— Suulliset lupaukset eivät ole perintökirjoja. Nyt ovat uudet tavat ja lait. Nyt ei kukaan saa asua taloa muitten kuin perintökirjain nojalla.

— Olkaa huoletta, vouti, puuttui Martti Martinpoika puheeseen. — Minun isoisäni on tottunut kuninkaissa käymään. Minä osaan saman tien. Herrallakin on herransa ja talonpojalla Jumala. Jos rupeatte meitä häätämään, näytämme teille, missä teidän herruutenne herrat ovat. Älkää luulko, että olemme vain maaherran varassa, vaikka siinäkin taitaa olla teille kylliksi. Osaamme mennä pitemmällekin. On suomalaisillakin ystäviä. Mitäs sanotte valtakunnan herroista Pietari Brahesta ja Klas Flemingistä.

— Tämä ei ole sinun asiasi, kivahti vouti. — Ellet hillitse suutasi, panetan oitis kahleisiin.

Vanha ukko Marttinen löi luisevan kätensä pöydään. Hänen sanansa olivat voimakkaat.

— Tämä on hänen asiansa, se on minun asiani ja meidän kaikkien suomalaisten asia. Mikä sinä olet

miehiäsi kysyi hän pilkallisesti. — Murhapolttaja, rikoksellinen. Se sinä olet. Sinä olet räällä metsissä tehnyt hävityksen töitä. Sinä olet Jumalan viljaa poroksi polttanut ja taloja tuhonnut. Sinä olet saatanut tänne surua ja onnettomuutta. Mutta kaikki tämä onnettomuus lankeaa vielä tuhatkertaisena sinun päällesi.

Vanhuksen voimakkaat sanat jyrksivät kuin ukkonen.

Vouti hämmentyi hetkeksi. Hän kiristi hampaitaan ja mietti, mitä voisi tuolle ylpeälle suomalaiselle tehdä. Koko tämä joukko on kapinoitsijasukua. Se olisi hävitettävä, sen pesäpaikka poltettava maan tasalle. Näin hän olisi halunnut tehdä. Mutta hänen täytyi hillitä itseänsä. Näitä miehiä ei kukisteta tavallisilla virkavallan aseilla. Täytyy odottaa aikaa. Heillä on voimaa ja mahtavia puoltajia. Maaherra oli hänelle jo antanut ankarat nuhteet puolueellisuudesta murha-asiaassa ja uhannut hänet erottaa. Hän näki sopivaksi kääntää vihasa toisaalle. Hän huomasi Piikin ja sanoi:

— Mikä olet sinä repaleisissa sotilasvaatteissa? Oletko karkuri? Tutkikaa hänet. — Ja hän käski sotamiesten tuoda miehen luokseen.

Piikki kertoi, kuka oli ja miten oli saapunut.

— Paperit hukassa. Teiltä on kaikilta paperit hukassa, puhui vouti ankarana. — Me otamme hänet mukaamme ja annamme hänen vankilassa selvittää papereitaan.

Martin teki mieli asettua Piikkiä puolustamaan, mutta huomasi viisaimmaksi vaieta. Hän päätti

kuitenkin mielessään Klingan avulla toimittaa Piikin ensi tilassa vapaaksi.

— Mikä on tuo haavoitettu tuolla vuoteessa? kysyi vouti vielä.

— Hän on yksi niitä Dalbyn kyläläisten uhreja hirvenampumismatkalta, vastasi Martti. — Ainoa eloon jäänyt niiltä murhaajilta, joiden vangitsemista olin luonanne vaatimassa.

— Hän kuuluu siis samaan juttuun. Hänet on vangittava, määräsi vouti.

— Ette häntä elävänä perille saa, jos lähette viemään, vakuutti Martti. — Hänessä on niin monta puukon haavaa, ja niin syvä kirveen jälki, ettei liikkumaan pysty. Jutusta hän ei tahdo olla poissa, mutta jos hän kuolee ennen juttua, saattaisi siitä koitua voudille itselleen paha juttu.

Taaskin oli tuo ylpeä suomalainen häntä pistänyt, ymmärsi vouti. Mutta hänen täytyi niellä kiukkunsa.

— Takaatko, että hän tulee kärkejiin? kysyi hän kuin ei olisi pistosta huomannut.

— Takaan, jos liikkeelle pystyy, vastasi Martti. — Ei meillä ole mitään halua jäädä siitä pois, päinvastoin.

Vouti lähti Marttilasta vähemmällä saaliilla kuin oli toivonut. Ainoastaan Piikki seurasi sotilaita. Mutta kostonhalu kyti voudin rinnassa.

Voudin käynti metsäsuomalaisten keskuudessa oli tehnyt täyden mullistuksen sikäläisiin rauhallisiin oloihin. Monta kotia oli hävitetty ja monta tuhoa tehty. Monta henkilöä oli vankina viety pois kohti tuntematonta tulevaisuutta.

Tuntui kuin tuvan ovi olisi otettu pois ja päästetty kylmät viimat puhaltamaan sisälle ennen niin lämpimiin ja rauhallisiin koteihin.

FRYKSDALIN MARKKINOILLA.

Oli eletty joulukuulle niihin aikoihin, jolloin seutukunnan pääpaikassa Fryksdalissa pidettiin markkinoita. Silloin olivat siellä myös kärkejät ja tärkeä veronkanto. Verot maksettiin näillä seuduilla vielä suureksi osaksi metsäeläinten nahoissa. Veronmaksajat toivat tavallisesti koko karttuneen varastonsa. Mitä veroista jäi yli, se myytiin vapaassa kaupassa niille ostajille, jotka olivat liikekeskuksista, ainapa Tukholmasta asti saapuneet. Myöskin oli kaupan lintuja, viljaa y. m. metsän- ja maanviljelyksen tuotteita. Kaupunkien kauppiat toivat kaikenlaista rihkamaa, myöskin korutavaraa paikkakuntalaisten mielihyviksi.

Vallitsi kipakka pakkanen. Kaupustelijat pitkävartisissa nahkakengissään löivät jalkojansa yhteen saadaksensa lämmintä. Reenjalakset natisivat lumessa. Matkustajain hevoset olivat yltä päältä lumihuorteessa ja niiden sieraimet höyräysivät lämmintä ilmaa.

Metsäsuomalaisia oli suurehko joukko^{en} hiihtänyt suksilla yhdessä parvessa. Heillä oli taakat nahkoja selässään. Siinä oli ketun, peuran ja hirven nahkoja.

Useammalla oli karhunnahka ja jonkun hyväksi oli myös susi saanut heittää henkensä. Ainoastaan kaukaisimmilta syrjäseuduilta tulleilla oli joku majavan nahka. Sen sijaan oli kaikilla käsissään isot kimput oravan, karpän ja nädän nahkoja.

Miehet pysähtyivät majapaikan eteen, nostivat suksensa seinämälle yhteen kasaan pystyyn. Joukossa oli Tossavainen, Mulikan ja Oinolan vanhat isännät, sekä muita, joten Isonjoen takalistolta melkein jokainen suomalainen talo oli edustettuna, paitsi mistä isäntä oli vankeuteen viety. Johtajana oli Martti Martinpoika Marttinen. Myöskin oli Luukas mukana.

— Me käymme sisään lämmittelemään, sanoi Martti. — Minä menen sitten ottamaan selvää voiko vankilaan päästä tapaamaan ja kuinka ne siellä voivat. Otan myös tiedon siitä, onko maaherra jo tullut ja milloin häntä voisi tavata. Kärkejätalolta kuulemme juttujen kulusta.

Vanha Mulikka sanoi:

— Minä annan kontistani käärön, koeta viedä se Erkille. Siinä on kalakukko, hänen äitinsä paistama pojan mieliksi. Jos eivät päästä sinua hänen puheilleen, antanevat kai tuomiset kuitenkin.

— On minullakin hänelle viemisiä. Piirakaisia, jotka Reeta teki. Ei väliä vaikka olisi viemisiä enemmänkin. On siellä monta meidän miestä, jotka lienevät olleet heikoissa kruununruuissa.

He aukaisivat oven isoon tupaan, jossa ylämaan markkinaväki tavallisesti majaili. Lämmin tulvahti höyrynä ulos talvi-ilmaan.

Sisällä oli pienissä ryhmissä markkinaväkeä eri puolilta. Oli siellä myös suomalaisia toisista metsistä. Heillä oli kerrottavana samanlaista kuin oli tapahtunut Isonjoen takalistolla. Kaikkialla oli viljoja poltettu, asuntoja hävitetty ja miehiä vangittu. Fryksdalin vankila kuuluu tulleen niin täyteen, että osa vangeista oli vietävä aina Karlstadiin asti.

Tuvassa oli muutamia naisiakin. Eräällä penkillä istui nuori tyttö kaivellen eväslaukkuaan.

— Emmekö jo lähde yrittämään tavata isää? puhui tyttö toverilleen, nuorelle miehelle.

— Parasta lienee, että sinä Stina menet tädin luo siksi aikaa, kuin minä käyn vankilassa, neuvoi nuori mies. — Vankien luo on vaikea päästä, sen sain viime kerralla nähdä. En luule, että he naisia sinne ollenkaan laskevat.

— Hyvä Anders, ota minut mukaan. Tahtoisin niin mielelläni nähdä isää ja antaa omin käsin tuomiseni. — Stina otti laukustaan esille kaksi kääreä.

— Ovatko nuo kumpikin isälle? Kyllä minä ne toimitan perille.

— Minä tahtoisin niin mielelläni itse. Tahtoisin nähdä vankilan ja

— Ehkä tuo toinen kääre onkin Gustafille . . . ? ilkamoi tytön veli. — Saanko katsoa, mitä hyvää olet siihen varannut?

— Vai Gustafille! Että viitsitkin. Kuule, ellet tahdo minua suuttuttaa, niin ole puhumatta minulle Gustafista.

Tyttö peitti käären esiliinansa suojaan.

— En minä sillä mitään pahaa tarkoittanut,

puolusti Anders. — Luulin, että kun sinä ja Gustaf olette kihloissa, niin tahdot häntäkin ilahuttaa.

Tyttö nousi seisaalleen. Hänen poskensa puncheutivat vihasta.

— Vaikene! Älä koskaan puhu meistä yhtäikaa.

Veli ja sisar lähtivät ulos.

Marttikin hankkiutui lähtemään. Ovessa tuli häntä vastaan Maunu Klinga pudistellen lumihuurretta turkistaan.

— Kuinka matkasi on luonnistanut? kysyi Martti. — Ovatko suomalaiset halukkaita lähtemään paratiisiin?

— Eivät ole, eivät ymmärrä omaa parastaan, vastasi Klinga. — Mutta uuden maan uutisasukkaiksi he sittenkin joutuvat. Siirtyminen tapahtuu vain ikävämällä tavalla. Luulen, että näilläkin käreillä tehdään paljon uusia siirtolaisia.

Martti kertoi mitä kotona oli tapahtunut, myös Piikin vangitsemisesta.

— Me lähdemme yhdessä vankilaan. Minä tunnen vankilan päällikön. Koetetaan mitä voidaan Piikin hyväksi tehdä. En muuten olekaan levoton hänen puolestaan. Itsehän hän jo lupasi lähteä Amerikkaan. Jos hänet sinne tuomitaan, on se ainoastaan hänen oman päätöksensä vahvistamista. Sitäpaitsi on hän jo minun kirjoissani, joten luulen hänen ilman muuta pääsevän vapaaksi. — Hän lisäsi: — Odota hetkinen. Pian olen valmis lähtemään kanssasi.

Klinga suoritti nopeasti asiansa ja miehet lähtivät tapaamaan vangituista.

Maunu tervehti vankilanjohtajaa ja ilmoitti asiansa. He tahtoivat tavata Erkki Mulikkaa ja muita sen puolen metsäsuomalaisia sekä sotamies Piikkiä.

— En yleensä ole näin markkina-aikana päästännyt kävijöitä vankien luo, sanoi johtaja. — Pyytäjiä on paljon ja helposti syntyy häiriöitä. Sitäpaitsi alkavat kärejät jo huomenna, joten sukulaiset ja tuttavat saavat odottaa niiden päättymistä. Käykää vasemmanpuoliseen tupaan. Luullakseni ovat he kaikki siellä, paitsi Mulikka, jonka lähetän.

Miehet astuivat ison maalaistuvan malliseen tupaan. Akkunoita peittivät vain rautaristikot. Ovella oli sotilasvartiot, sekä ulko- että sisäpuolella.

Piikki istui penkillä ja paikkasi kenkiään. Hän ilostui suuresti tavatessaan tuttavansa.

— Minä olen valmis lähtemään Amerikkaan millä hetkellä hyvänsä, kunhan hankit näiltä viranomaisilta luvan, sanoi hän leikkisästi. — Aika käy pitkäksi täällä.

Klinga meni neuvottelemaan johtajan kanssa. Martti jäi siksi aikaa puhelemaan. Hän tervehti Räsästä ja muita tuttaviaan, joita siellä oli useita ja joilla ei ollut muuta valittamista, kuin että he kaipasivat vapautta, ja myös kotiaan ne, joilla oli omaisia ja joiden asunnot olivat jääneet polttamatta.

Mennessään välihuoneen lävitse huomasi Klinga kaksi henkilöä, nuoren naisen ja miehen, anomassa johtajalta pääsyä sisälle.

— Niitä, jotka ovat murhasta syytettyjä, ei saa nyt tavata. Minulla ei ole aikaa pitää heitä silmällä. Tulkaa kärejien jälkeen, jos he silloin vielä ovat täällä.

Tyttö selitti itku kurkussa, että hänen isänsä ei ole murhamies. Hän katsoi ikäänkuin apua etsien ympärilleen ja rukoili johtajaa tekemään poikkeuksen. Klingaa säälitti tytön tuska ja hän sanoi johtajalle:

— Jos ei muuta syytä ole kuin se, ettei ole aikaa vartioida vankeja, otan minä pitääkseni huolen, ettei vanki karkaa silleen kuin hän tapaa tyttärtään.

— Sinun vastuullasi siis, päätti johtaja. — Menkää sisälle tupaan, neuvoi hän tyttöä ja hänen veljeään.

Klinga lähti hänen johdolla hakemaan vankia ja samalla hän esitti Piikin asian.

— Ei sotamies voi ennen oikeuden päätöstä päästä pois. Mutta kun asia on niin kuin kerrot, olen varma, että oikeus jättää hänet sinun huostaasi.

Dalbo laskettiin kahlehdittuna tapaamaan tyttärtään. Raskain askelin hän käveli Klingan ohjaamana tupaan. Nähtyään isänsä Stina syöksähti hänen kaulaansa.

— Isä, isä, minun on ollut sinua niin ikävä. — Ja hän lisäsi kiihkeästi, vaikka kuiskaamalla: — Isä, ethän ole syyllinen murhaan, sano, ethän? Minä en sitä usko.

Kun isällä oli kädet kahleissa, ei hän voinut painaa tyttärtään rintaansa vasten, kuten olisi tahtonut. Hän sanoi vain vakuuttavaisesti:

— Ei, en ole kättäni murhatyöhön nostanut.

— Kiitos, kuului tytön huuilta, jotka painoivat suudelman isän kädelle.

Suomalaiset eivät olleet kohtausta huomanneet. Heillä oli keskenään keskustelemista.

— Valvo sinä Martti meidän kaikkien asiaa. Me luotamme sinuun, vakuutti Olli Räsänen toisten suomalaisten nyökätessä myöntymyksestä päättään.

— Minä puolestani olen valmis Amerikkaan lähtemään, jatkoi Räsänen. — Minulla ei ole täällä enää mitään.

— Se on oikein sanottu, puuttui Klinga puheeseen. — Toivon, että te muutkin asetutte samalle kannalle, kun on lopullisesti päätettävä.

Taaskin aukeni tuvan ovi, ja Erkki Mulikka tuotiin kahleissa sisälle. Hänelläkin oli käsiraudat, jotka eivät nuorta miestä näkyneet paljon painavan. Kun hän astui ystävänsä luo, huudahti Martti:

— Kahleisiinko sinut pantiin, kuten murhamies! Luulen, että se on voudin kosto minulle eikä sinulle, vaikka sinä saat puolestani kärsiä.

— Ei näistä väliä, naurautti Mulikka. — Se osoittaa vain, että pitävät minua tavallista suuremmassa arvossa. Ei Räsäselä ole sitä kunniaa suotu, että koristettaisiin heilyllä ja annettaisiin erityinen suojelusvartio, huomautti hän leikkisästi.

Näytti siltä kuin ei vankilan komento olisi nuorta sankaria painanut.

Stina oli heti huomannut Erkin tulon. Hänen silmänsä seurasivat uljasta nuorukaista. Peittääkseen hämmästystään otti hän isomman käärön ja antoi sen isälle lausuen lyhyesti jotain tuomisista, jättäen sitten isänsä Andersin kanssa keskustelemaan. Toinen käärö oli jäänyt Stinan käteen ja hän näytti olevan epätietoinen miten menetteli.

Majatalossa odottivat suomalaiset Martin paluuta. He olivat tyytyväisiä tuloksiin, joista Martti teki selvää. Huominen päivä siis ratkaisisi heidän asiansa.

TUOMIOT.

Paljon kokoontui väkeä käräjätalolle, kun suomalaisten asioita käytiin tutkimaan. Vouti teki vangittujen jutuissa syytteitä ja vaati asukkaita karkoitettaviksi.

Vouti ilmoitti Pietari Kokkisen jutun. Hänet oli tehty sotamieheksi ja lähetetty Tukholmaan. Häätömatkalla olleet sotamiehet esiintyivät voudin hyväksi todistajina. Martti Martinpoika Marttinen huomautti, että syytettyä olisi ensin kuulusteltava. Oikeus ei ottanut sitä huomioon, vaan vahvisti häädön ja sotamieheksi oton.

Tuli esille Olli Räsänen juttu. Mies tuotiin vankilasta. Vouti vaati karkoittamista. Martti Marttinen katsoi, että kun ne alueet, joita Räsänen oli ruvennut viljelemään, olivat asumatonta korpea ja kun hän siinä oli paljon työtä ja vaivaa nähnyt, tulisi hänen saada korvaus hävitetystä omaisuudesta, ellei hänelle talonkirjoja voittoa anna. Syytetty tuomittiin vankeuteen, jonka sai vaihtaa Amerikkaan siirtymiseen. Räsänen ilmoitti valitsevansa Amerikan.

Näin jatkui toimitus juttu jutulta. Martti koetti puolustaa syytettyä ja vaati heille korvausta, mutta vouti oli taipumaton. Tuomari jätti useille vaihto-

Erkkikin huomasi tytön. Miehet olivat juuri kääntyneet keskustelemaan Piikin asiasta, ja Klinga teki selkoa vankilanjohtajan vastauksesta. Erkki näki tilaisuuden sopivaksi, vetäytyi hiukan syrjään ja lähestyi tyttöä.

— Kiitän viimeisestä, lausui hän puoliääneen.

— Minä, minä , yritti tyttö sanoa, — minä unhotin antaa evästä mukaan. Kun kuulin, että sinä olet täällä, arvelin, että ehkä nytkin sitä tarvitset. Kas tässä, jos kelpaa. — Tytön silmät olivat maahan luotuina, kun hän jätti käärön suomalaiselle.

— Ellei olisi näitä helyjä käsissä, sanoi Erkki kilistäen rautojaan, maksaisin palkan kuten viimeksi erottaessa. — Hänen äänensä ei ollut enää kuis-kausta.

Stina vavahti. Ylpeys voitti hänessä. Ja hän heitti niskaansa, vetäytyi isänsä luo, eikä ollut näkevinänsä.

— Erkki, minulla on sinulle vähän tuomista, huusi Martti. — Tässä on äidiltäsi kalakukko, ja tässä Reetalta piirakaisia — vaikka lienetkö niiden tarpeessa, koska on muitakin, jotka sinua muistavat, lisäsi hän leikkillä.

Stina kuuli tämän. Veri savahti hetkeksi hänen kasvoillaan. Sitten hän tuntui yhä kylmemmäksi ylpistyvän. Isänsä ja Andersin kanssa siirtyi hän kauemmaksi suomalaisista.

Martti huomasi tärkeäksi lähteä tiedustelemaan maaherraa sekä ottamaan selkoa milloin maakirjojen tarkastaminen alkaisi.

ehdon, jonka toisena puolena oli Amerikkaan siirtyminen. Monet eivät alistuneet tähän ehtoon, vaan mieluummin jäivät vankilaan. Kaikkiin karkoitustuomioihin liittyi se ehto, että karkoitettut saivat uudessa maailmassa työllään lunastaa itselleen vapautensa.

Kun voudin syytejutut häätöasioissa olivat käydyt läpi, lausui Martti Marttinen oikeudelle:

— Me suomalaiset olemme kaikki turvattomassa asemassa, kun on selvittettävä oikeus niihin tiloihin, joita me olemme asuneet ja viljelleet. On tiloja sellaisia, jotka jo kolmannessa polvessa ovat saman suvun asuttavina. Me olemme luottaneet siihen kehoitukseen ja lupaukseen, mikä meidän tullessamme annettiin, eikä meillä mitään kirjoja ole. Koska voi käydä niin, että vouti saattaa millä hetkellä tahansa tulla kotiimme, polttaa viljamme ja asuntomme sekä vangita meidät ja ajaa perheemme mie-ron tielle, anomme me, että oikeus vahvistaa meidät tiloihimme ja turvaa asumis- ja viljelemisoikeutemme.

Martti tunsii saavansa rohkeutta nähdessään maaherran istuvan tuomarin takana seuraamassa oikeuden kulkua. Kuultuaan Martin esityksen hän nousi ja lausui:

— Se epäjärjestys ja oikeudettomuus, joka on olemassa suomalaisten tiloihin nähden, on saatava loppumaan. Pyydän oikeutta käsittelemään niitä tiloja koskevia asioita, joiden edustajat ovat saapuvilla.

Asiat otettiin tila tilalta esille. Useissa tapauksissa tuli oikeuden päätös sellainen, että asukkaat tuomit-

tiin pois tiloiltaan, elleivät yhden vuoden kuluessa saa maakonttorista kirjoja tiloihinsa. Marttinen esiintyi asukkaiden puoltajana ja sai siitä osakseen voudilta sekä pistosanoja että vihaisia silmäyksiä.

Viimeksi tuli esille Marttilan talon asia. Martti selitti kuinka sitä oli ruvettu asumaan ja kuinka heillä oli siihen kuninkaallinen kirjakin, vaikka hän ei voinut sitä oikeudelle esittää. Vouti teki vastahuomautuksia ja vaati tilan menetystä. Oikeus antoi asiassa saman päätöksen kuin m. m. Mulikan ja Oinolän asiassa: myönsi yhden vuoden ajan kiinnekirjojen hankkimiseksi.

Ilmeisesti suututti tämä päätös enemmän kuin muut voutia. Hän oli halunnut rusentaa tuon suomalaisen metsäruhtinaa.

— Minä ilmoitan oikeudelle, sanoi hän kaikuvalta äänellään — että tämä mies on suomalaisten villitsijä. Hänen yllytyksestään suomalaiset ovat asettuneet hallitusta vastaan. Sitäpaitsi hän on salametsästäjä ja on ollut muiden mukana eräässä hirven tappojutussa, jota myöhemmin oikeudessa käsitellään. Näiden syiden nojalla minä vangitsen hänet ja jätän hänen rikoksensa huomenna oikeuden käsiteltäväksi.

Martti säpsähti tästä odottamattomasta käänteestä. Hän huomasi, että maaherrakin liikahti tuolillaan. Martin aivoissa kulkivat suomalaisten asiat, jotka voivat jäädä hoitamatta. Olihan hänen aikomuksestaan vielä tänään maaherran kautta tehdä maakonttoriin anomukset talonkirjain saamisesta niille tiloille, joille tämä tilaisuus oli jätetty. Ja vielä olisi hän halunnut olla tovereitaan auttamassa murhajuttua

käsiteltäessä. Hän näki, että vouti tahtoi estää hänet kaikista näistä. Veri nousi hänen päähänsä ja hän kiivastui.

Voudin palvelijat tarttuivat häneen. Martin voimakkaat lihakset jännittyivät. Kun hän oikaisi käsivartensa, kimmahdivat miehet pitkän matkan päähän hänestä maahan. Oitis tarttui häneen viisi uutta miestä. Martin viha oli noussut. Hän ei ajatellut seurauksia. Yhden miehistä heitti hän seinää vasten sellaisella voimalla, että tämä lysi tunnotomana maahan. Toista otti hän hartioista, nosti ilmaan ja huitoi sillä muut hyökkääjät pakosalle.

Voitonriemuisena katsoi hän voutia ja huusi:

— Tule tänne koko voimallasi. Minä näytän, mihin metsäsuomalainen pystyy.

Oikeussalissa oli syntynyt suuri hämmennys ja sekasorto. Ei kukaan enää uskaltanut käydä väkävän suomalaisen kimppuun. Martti oli tilanteen valtiias.

Maaherra, joka oli noussut tuoliltaan, tahtoi rauhoittaa vihastunutta miestä.

— Suomalainen, sanoi hän vakavasti, mutta ystävällisesti. — Sinä olet tehnyt häiriötä oikeuspaikassa. Sinun on siitä vastattava. Mutta minä puolestani vastaan sinusta. Jättäkää mies minun huostaani. Hän on esiintynyt oikeudessa silloin kun kutsutaan.

Ystävälliset sanat tekivät Marttiin rauhoittavan vaikutuksen. Hän päästi miehen, jota oli käyttänyt aseenaan ja lähestyi maaherraa.

— Viekää minut, minne tahdotte.

— Tule mukaan minun huoneisiini.

Maaherra ja Martti lähtivät oikeussalista, jossa

käräjäleisö ihaillen katseli tuota nuorta, uljasta miestä, joka oli voutia uhmannut.

Seuraavana aamuna alkoi oikeus istuntonsa aikaisin. Ensimmäisten juttujen joukossa oli suomalaisten murhaa koskeva. Syytetyt ruotsalaiset tuotiin sisälle, samoin Erkki Mulikka, kaikki kahleissa. Vouti oli haastanut asiallisena Luukkaan. Yleisön joukossa nähtiin paljon suomalaisia sekä Dalbyn kylän ruotsalaisia. Anders ja Stina olivat myös läsnä.

Dalbon isäntä kantoi alakuluisena kahleitaan. Punatukkainen Gustaf sen sijaan näytti röyhkeältä.

Luukas kutsuttiin ensin sisään. Hän kertoi yhtäjaksoisesti ja seikkaperäisesti tapahtumien kulun. Sitten saivat Martti ja Erkki tehdä selvää osallisuudesta. Luonnollisesti vältti Erkki visusti sekoittaa Stinaa juttuun. Tyttö oli siitä hänelle kiitollinen.

Syytetyistä sai Dalbo ensin puheenvuoron. Hän kertoi tarkoituksensa olleen saattaa metsäsuomalaiset tilille heidän luvattomasta metsästyksensä. Oli tahdottu vangita hirvenajajat ja toimittaa ne oikeuden käsiin.

Gustaf antoi selityksen, jossa hän ei peittänyt mitään. Melkoisella nautinnolla hän kertoi murhasta, josta sanoi ennakolta sopineensa toisten miesten kanssa. Kertomuksensa lopussa hän puhui:

— Oikeus tietää, että suomalaiset metsäsiit ovat henkipattoja, joilla ei ole lain turvaa. Minä olen vain käyttänyt oikeuttani. Rangaistuksen ulkopuolelle jäi tämä kahleissa oleva mies, — Gustaf viittasi Erkkiä.

— Pyydän, että oikeus tutkii erittäin sitä, miten hän lukitusta ovesta karkasi. Tekikö hän sen luonnolli-

sella tavalla vai käyttikö suomalaista noituutta? Lain mukaan noidat ovat roviolla poltettavat. — Tämän sanottuaan hän irvisti ilkeämielisesti.

Tuomari ei kiinnittänyt viimeaamittuun asiaan huomiota eikä voutikaan tehnyt siitä mitään vaatimusta. Oikeus julisti päätöksessään, että ruotsalaiset kukin tuomitaan 40 taalarin sakkoon, koska he kahdeksan miehen voimalla olisivat voineet saada vangituiksi kolme suomalaista ilman murhaakin. Nils Dalbo ei tosin ottanut osaa murhaan, mutta koska hän oli ollut joukon johtaja, katsottiin oikeaksi langettaa hänet samaan sakkoon kuin muutkin. Erkki Mulikka, Luukas ja myöskin Martti Marttinen tuomittiin hirvenmetsästyksestä kukin niinikään 40 taalarin sakkoon.

— Ihmismurha ei siis ole suurempi rikos kuin hirvenampuminen, huudahti Martti kiukustuneena.

— Suomalaisen saa tappaa kuten metsän elukan.

Tämä oli uusi oikeuden loukkaus, johon tuo pelkäämätön suomalainen teki itsensä syylliseksi.

Hänen erikoisjuttunsa tulikin seuraavana esille. Vouti syytti Marttia suomalaisten villitsemisestä, viranomaisten vastustamisesta sekä oikeuden loukkauksesta. Ensimmäistä syytöstään hän ei yrittänyt näytellä toteen, viittasi vain Martin esiintymiseen suomalaisten asianajajana edellisen päivän oikeuden istunnossa. Muut syytökset sanoi hän oikeudelle itselleen olevan selvät ilman selityksiä ja todistuksia. Tämän päivän tapahtuma vahvisti eilispäivän esiintymistä. Vouti vaati vankeutta ja karkoittamista.

Lyhyen harkinnan jälkeen tuomitsi oikeus Martti Martinpoika Marttisen karkoitettavaksi Uuden Ruot-

sin siirtokuntaan Amerikkaan. Läänin viranomaisten harkittavaksi jätettiin, katsovatko he karkaamisen pelosta vangitsemisen tarpeelliseksi.

Martti otti tuomionsa vastaan tyynesti. Jos se olisi annettu ennenkuin tehtiin päätös murhaju-tussa, olisi se koskenut häneen kovasti, mutta nyt hän oli saanut sen käsityksen, ettei suomalainen tässä maassa saa oikeutta. Turvattomampaa ei voi elämä olla muuallakaan. Ylpeänä hän kohotti päätään.

— Seison tässä, vangitkaa jos tahdotte, sanoi hän uhmaavasti.

Vouti kiiruhti panemaan vangitsemista täytän-töön.

— Seis, huusi maaherra. — Antakaa hänen olla vapaana. Minä vastaan hänestä. Minä luotan suo-malaiseen.

Erkki poistui Martin kera salista.

— Saat minusta seuralaisen Amerikkaan, sanoi hän. — Ehkäpä siellä annetaan ihmiselle suurempi arvo kuin täällä.

TÄRKEITÄ PÄÄTÖKSIÄ DALBON TALOSSA.

Saatuaan tuomionsa Dalbo näytti sangen välin-pitämättömältä. Hänen mielialansa jäi alakuloiseksi ja hartiansa kumariksi. Tytär ja poika poistuivat yhdessä isän kanssa oikeussalista.

ollut määrä viettää häitä. Hän päätti tehdä asiassa ratkaisun. Hän meri Dalbon luo ja pyysi tavata isäntää kamarissa.

— Te muistatte vallan hyvin, että Stinan ja minun häät oli vietettävä tänä talvena. Minulla on teidän lupauksenne. Minä tahdon, että asia nyt päätetään.

Nils Dalbo kuunteli vakavana.

— Sen jälkeen kun asiasta sovimme on tapahtunut yhtä ja toista, lausui hän, — sellaistaakin, joka voisi vaikuttaa ratkaisuun, jos se nyt olisi edessä. Sinä olet käyttänyt luottamustani väärin ja vienyt minut ansaan, joka on tuottanut häpeää elämälleni myös omista silmistäni. Minä toivoisin, etten olisi lupaus-tani antanut, yhtä paljon kuin toivoisin, etten olisi tuolla vainoretkellä ollut mukana. Mutta, — jatkoi hän, — miehen velvollisuus on pysyä sanassaan. Ruotsalaisena talonpoikana en petä, mitä olen luvannut. Milloin olet häät suunnitellut pidettäväksi?

— Viimeistään pääsiäisenä.

— Oletko puhunut siitä Stinan kanssa?

— En. Hän on karttanut minua viime aikoina.

— Ruotsalaisen talonpojan tytär myös pysyy sanassaan. Minä puhun hänen kanssaan.

Pois lähtiessään kohtasi Gustaf Stinan kaivolla.

— Minä olen puhunut isäsi kanssa meidän häis-tämme. Ne vietetään viimeistään ensi pääsiäisenä.

— Gustafin äänessä kuului voitonvarmuutta.

Stina säpsähti kuin olisi käärme purrut.

— Sinä tiedät, mitä minä sinusta ajattelen. Oletko mies, joka koetat viedä tytön vihille vastoin hänen tahtoaan?

Tehtäessä lähtöä kotiin tapasi Mauno Klinga heidät ja pyysi päästä heidän reessään Dalbyhyn, josta hän sanoi vielä matkustavansa suomalaismetsiin puhumaan Amerikan eduista. Klinga oli myös vapauttanut Piikin, joka muiden suomalaisten keralla palasi Isonjoen takalistolle hiihtämällä.

Mieliala Dalbossa ei ottanut noustakseen, vaikka isäntä oli palannut kotiin. Isäntä, joka ennen oli ollut toimielias ja reipas, jopa ylpeäluontoinenkin, oli yhtä masennuksissa kuin murharetkeltä palattua. Hän pyysi Klingaa huoneeseensa, jossa he keskustelivat kauan kahden kesken. Dalbo kyseli Amerikasta, matkasta sinne ja oloista siellä. Lopputuloksena oli se, että hän tarjoutui muuttamaan Amerikkaan.

Klingaa ihmetytti tämä, että kylän rikkain talon-poika, ylpeä Nils Dalbo aikoi siirtyä vapaaehtoisesti Amerikkaan, jonne ei lähtijöitä pakollakaan tahdottu saada. Hän iloitsi asiasta ja halusi sen tehdä tunne-tuksi. Dalbo pyysi kuitenkin pitämään asiaa toistai-seksi salassa, luvaten sen sitten aikanaan ilmoittaa.

Elämä jatkui tämän jälkeen Dalbyn kylässä hil-jaista kulkuaan. Miehet maksoivat sakkonsa. Uusiin suomalaisvainoihin heillä ei ollut halua. Gustaf olisi siihen ehkä ollut valmis, mutta hänellä ei ollut tovereita. Hän alkoi käydä Dalbossa kuten ennenkin, vaikka hän huomasi siellä vallitsevan kylmän ja ras-kaan mielialan. Stina karttoi häntä ilmeisesti. Myös Dalbo itse oli juro ja umpimielinen.

Gustafia kiusasi Stinan käytös. Kylälläkin oli tuo kylmentyminen alettu huomata. Siitä puhuttiin ja Gustafia ivailtiin sen johdosta. Olihan heidän

— Naisten mieli pian muuttuu. Jos ajattelet suomalaista, jonka karkuun päästit, voin ilmoittaa, että hän lähtee ensi laivalla Amerikkaan. — Gustaf oli kuullut tämän Klingalta.

Pian sen jälkeen kutsui Nils Dalbo vaimonsa, poi-kansa ja tyttärensä kamariin, jossa hän lausui:

— Minun mieleni on ollut raskas siitä päivästä lähtien, jolloin suomalaisten murhat metsässä tapah-tuivat. En ole eläissani murhatöitä tehnyt enkä sil-loinkaan sitä halunnut. Kuitenkin jouduin syylli-seksi, kun petollisen ystävyysvarjolla tein suoma-laiset huolettomiksi ja niin saatoin yllätyksen mahdol-liseksi. Oikeus on minua rangaissut, mutta se ei ole syyllisyyden tunnettani helpottanut. Pienemmistä rikoksista on ihmisiä tuomittu Amerikkaan. Minä olen päättänyt lähteä sinne vapaaehtoisesti. Se ajatus on tuottanut minulle lohdutusta ja rauhaa. Olen suunnitellut, että äidin kanssa lähdemme sinne ensi keväänä.

Tämä oli kaikille yllätys. Isän tahto on laki talossa. Sen vuoksi ei kukaan katsonut voivansa asiassa tehdä vastaväitteitä.

— Tämän asian yhteydessä on toinen myös ratkaistava, jatkoi vanha Dalbo. Gustaf on ilmoitta-nut tahtovansa pitää häät viimeistään pääsiäisenä. Myönnän, että en häntä katso enää samoilla silmillä kuin keväällä, jolloin Stinan ja hänen naimisiansa päätettiin. Mutta annettu sana pysyy. Olen ajatel-lut niin, että kun työvoimat ja talouden johto Dalbossa vähenevät, muuttaa Gustaf tänne. Silloin ei Stinan tarvitse lähteä kotoa pois. Kun Anders milloin menee

naimisiin, jaettakoon talo, tai ehkä toinen tai toinen haluaa tulla Amerikkaan. Riippuu siitä, miten asiat siellä menestyvät. Joka tapauksessa täytyy Gustafille annetun sanan pysyä, ja Stinan on valmistauduttava miehelään.

— Isä, isä, minä en voi, huudahti Stina syöksyen isänsä kaulaan. — Gustaf inhoittaa minua. Minä kammoan häntä. Joka kerran kun näen hänet, on kuin hänen käsissään olisi verta. Minä en voi mennä hänen kanssaan naimisiin.

— Dalbon tytär ei saa pettää annettua lupausta.

— Minä olin houkka silloin, valitti Stina. — Kun kylän tytöt häntä ihannoivat, oli hänen kosintansa minulle mairittelevaa. Ei se ollut rakkautta, minä tunnen sen nyt. Minä en rakasta, minä vihaan häntä.

— Ei puhuta siitä enää. Minä kysyn Gustafilta tahtooko hän muuttaa tänne.

— Isä, ota minut mukaasi, rukoili tyttö itku kurkussa. — Minä teen työtä kuin orja. Minä palvelen teitä. Ehkä voin siellä uusissa oloissa olla suureksiinkin avuksi.

— Päätetty sana pysyy. Sinulla on aikaa valmisteluihin. Toivottavasti siinä ajassa vastenmielisyytesi häviää.

— Ei koskaan, päätti tyttö.

MATKAVALMISTUKSIA SUOMALAISET METSISSÄ.

Synkkä oli mieliala suomaismetsissäkin. Monen elämänuran olivat viimeiset tapahtumat kääntäneet uusille raiteille.

Mulikassa Erkin isä ja äiti koettivat taivuttaa poikaansa jäämään kotiin.

— Kun ei sinulla ole pakkoa, miksi lähdet sinne tietymättömiin, he sanoivat hänelle.

— Oliko teillä suurempi pakko, kun lähditte Suomesta tänne onnea etsimään. Huonot vuodet teidät ajoivat ja herrojen sorto. Eikö siinä ole minulle pakkoa yllin kyllin, kun suomalaista ei täällä pidetä suuremmassa arvossa kuin elukkaa, kun täällä ajetaan suomalaisia kuin metsän eläviä, ryöstetään ja tapetaan? Ei, minun luontoni ei sitä siedä. Jos siellä uudessa maassa ovat paremmat olot, kutsun teidätkin sinne. Toistaiseksi toivon, että maaherra saa teille talonkirjat, jotta ette ole aivan tuuliajolla. Jäähän tänne vielä nuorempia lapsia teitä auttamaan.

Tapansa mukaan hän lähti Marttilaan.

Pihalla hän huomasi Reetan menevän navettaan karjaa ruokkimaan. Olli Räsänen, joka oli kodittomana asettunut Marttilaan asumaan, kantoi Reetalle ämpäriä.

— Räsänen kaataa ämpärin, tuo sinä se, Erkki.

Tämä oli ilmeisesti tarkoituksella sanottu. Se soveltui Erkkille hyvin. Hän oli monta kertaa aikunut Reetan kanssa tehdä välit selviksi, mutta ei ollut hennonut kosketella asiaa, josta ei ollut ennenkään

sanaa vaihdettu. Nyt hän seurasi lapsuuden toveriaan. Räsänen siirtyi tupaan.

— Sinäkin siis lähdet Amerikkaan, sanoi Reeta. — Taitaisi olla parasta, että kaikki täältä lähtisimme. Niin on elämä alkanut vastaiseksi käydä.

— Me menemme Martin kanssa katsomaan, miltä siellä näyttää. Ehkäpä te muut voitte tulla myöhemmin. Tottahan muistat minua, merentakaista, puhui Erkki kuin leikillä.

— Ei lapsuuden toveri hevilla mielestä häivy, tunnusti tyttö. Erkin oli vaikea huomata, oliko tämän tunnustuksen takana mitään enempää.

— Niin, Reeta, lapsuuden tovereina olemme olleet ja hyvinä naapureina kasvaneet. Kun nyt lähtö mielessä ajattelen yhdessä vietettyjä aikoja, tuntuu siltä kuin minulta jäisi tänne sisar, rakkain sisar.

Reeta, joka oli käynyt lypsämään, jäi sanattomaksi. Erkki koetti arvata, mitä hän ajatteli. Hetken kuluttua sanoi Reeta, äänessä jonkun verran soinnuton kaiku:

— Sisaria sinulla on lähempiä omassa kodissasi. Jos en voi sinua muuna muistella, lapsuuden toverina kuitenkin.

Leena, Martin vaimo, tuli navettaan hankin lehmiä lypsämään. Erkki poistui tupaan. Hän tunsii pääasian sanoneensa, mutta hänen mieltään kalvoi, että lopullista selvitystä ei tullut. Hän huomasi, että Reeta jäi jotain vaille. Mitä hän olisi voinut tehdä? Olipa melkein helpotus, että Leena oli tullut häiritsemään.

Tuvassa oli useita miehiä, jotka valmistautuivat Amerikkaan, toiset pakosta, toiset vapaaehtoisesti. Miehet tahtoivat yhdessä neuvotella. Aikaa heillä oli hyvin, sillä kaskenviljelijän talvityöt ovat vähäiset. Eikä tehnyt mieli metsällekaan lähteä, paitsi minkä jousella käytiin metsälintuja ravinnoksi ampu-massa. Luukas oli vanhan vaarin johdolla opetellut kanteletta soittamaan ja vanhoja runoja laulamaan. Päätti viedä kanteleen mukanaan iltahetkien iloksi.

Naiset tulivat navetasta iso rainta maitoa täynnä.

Maitoa siivilöidessään Leena sanoi:

— Kyllä minun tulee siellä Amerikassa suuresti ikävä Muurikkia. Se on niin hyvä lehmä. Kun on sen vasikkana Suomesta asti tuonut ja itse kasvattanut, on se rakkaaksi käynyt.

— Otetaan Muurikki mukaan, päätti Martti. — Kyllä lehmä vielä sen matkan kestää, kun on jaksanut Suomesta saakka kävellä. Ei tässä tule niinkään pitkää kävelymatkaa satamaan. Ja laivassa sillä on vapaa kyyti. Klinga oli kehoittanutkin ottamaan karjaa mukaan, jotta pääsisi karjanhoidon alkuun.

— Eikö siellä lehmiäkään ole? ihmetteli vanha vaari. — Mahtakohan se maa niin kovin rikas olla, kun lehmiäkin puuttuu.

Tuntui se asia muistakin merkilliseltä.

— En tiedä, ehkä siellä lehmiä onkin. Mutta miksi emme ottaisi omaa, kun vapaasti saamme viedä? päätti Martti.

Yhtä vastahakoiselta kuin Martista oli ennen tuntunut Amerikkaan lähtö, yhtä mieluisaa se nyt oli. Tarmokkaana hän matkaa puuhasi ja auttoi mui-

takin matkallehankkijoita. Leena ja poika Martti seurasivat mukana. Häinkin arveli, että mahdollisesti voivat toiset tulla myöhemmin, jos toimeentulo tulisi täällä tukalaksi. Ensinnäkin täytyy nuorempien ottaa selvä, miten siellä menestyy. Vanhemmat tulevat sitten valmiimpiin oloihin.

— Luonnollisesti sinä Martti menet, kun ei ole muuta valittavana, sanoi vanha vaari. — Mutta minä en sinne koskaan lähde. Olen jo kerran ennen kotini hylännyt ja lähtenyt joutavan jälille. Jos täältä vielä pitää muuttaa, vanhaan kotiin minä menen, takaisin Suomeen Rautalammille. Saisipa siellä taas niitä muikkujal! Lämmin on kotoinen liesi, vilu on vieras tupa. Kepeämpi on turpeen allakin siellä vanhassa kotimaassa nukkua ikuista unta siunatussa maassa.

— Kyllä sinne Amerikkaan kuuluu mukaan lähtevän pappi, tiesi Olli Räsänen. — Täällä tuota ei ole pappia koskaan kuullut, omakielistä ainakaan. Kastamatta ovat jääneet lapset ja siunaamatta ruumiit.

Martti otti pienen poikansa polvelle.

— Sinä poikani, saat siellä uudessa maassa oppia. Opit kirjoittamaanakin, jota taitoa täällä ei ole voitu saada. Sinusta tulee oppinut mies, oppineempi kuin isästäsi.

— Tietymätöntä on, mitä kirjanoppia sielläkään saa, epäili Räsänen. — Erämaahan sekin on. Mutta välipä sillä. Kunhan vain saisi rauhallisen kodin perustaa, josta ei mitään puuttuisi.

— Vaikka voissa ja voirasvassa uisit, tulet sinäkin, Olli, kaipaamaan, huomautti vanha vaari leikkiläisest.

— Mistäpä emännänkään siellä itsellesi otat. Se kuitenkin kodissa tarvitaan. Vai niistä pakanoistako valitset?

— Totta, totta, myönsi Olli. — Eihän se koti emännättä. — Ja hän katsoi Reetaa.

— Taitaa monenkin ajatukset tänne kotipuoleen painautua, puhui Erkki. — Jäähän tänne tuttuja, lapsuudentovereita ja omaisia.

— Niin, s i s a r i a, sanoi Reeta vähän katkerasti. — Vähän kai te näitä korpia ja tätä korvenväkeä muistatte, kun hyville päiville joudutte.

— Älä toki niin ajattele, torui Martti. — Kun ei vaari sinua milloin tarvitse, tule sinne.

— Heti kutsutaan, kun alkuun päästään, kiirehti Räsänen vakuuttamaan.

— Kutsutaan, jos kutsutaan, ja riippuu siitä kuka kutsuu, vastasi tyttö veikeästi.

Näin suunniteltiin Marttilan tuvassa tulevaisuutta ja mielikuvituksen annettiin siinä lentää, mistä varmempia tietoja puuttui. Uusi tuntematon maailma alkoi houkuttaa salaperäisyydellään.

ERKKI JA STINA.

Talvikuukaudet kuluivat. Päivä alkoi pidetä ja maaliskuun aurinko heloitti hangilla. Amerikkaan menijät odottivat Klingaa, joka oli luvannut käydä kokoamassa siirtolaiset opastaakseen heidät satamakaupunkiin.

Erkki nousi sunnuntaiaamuna suksilleen ja ilmoitti käyvänsä rintakylillä kuulustelemassa kuuluisiko siellä mitään Klingan tulosta.

Tämä asia oli hänellä pikemminkin tekosyy. Koko ajan vankilasta päästyään oli hänen mielessään kytenyt halu käydä Dalbon kylässä. Syytä hän ei tahtonut itselleenkaan tunnustaa.

Reippaasti hiihti hän mäet ja laaksot. Hanki oli kova, sitä olisi voinut suksittakin kävellä. Sukset kiitivät pikaista vauhtia. Miehen tarmo ja matkan joutumisen halu niitä kiidatti.

Hän katsoi kylää samalta vaaralta, missä oli kohtalokkaana päivänä tovereistaan eronnut. Nyt ei hän pelännyt ruotsalaisia. Raitis ilma teki mielen keveäksi. Dalbon talo oli tuolla. Pihalla näkyi joku naishenkilö liikkuvan. Hänkö se oli?

Sauvoillaan hän työnsi suksiset liukumaa mäkeä alas. Kova vauhti kiidatti hänet jälle, jopa toiselle rannalle. Kevyesti hän kohosi peltoaukeaa pitkin suoraan taloa kohti.

Hänet oli huomattu. Ja hänet oli nähnyt juuri hän, tuo Dalbon kaunis, ylpä tytär. Mutta Stina ei jäänyt odottamaan. Kun Erkki navetan nurkan taitse saapui pihaan, ei tyttöä missään näkynyt. Anders tuli tuvasta.

Nuori Dalbo tervehti ystävällisesti tulijaa.

— Olen kuullut, että sinäkin matkustat Amerikkaan, sanoi Anders.

— Niin matkustan ja tuln kylään kuulustelemaan onko Klingaa näkynyt tai onko tietoa milloin hän tulee.

— Ei ole näkynyt, mutta ei hän enää kauan viivy. Ja Anders lisäsi: — Meiltäkin mennään Amerikkaan, isä ja äiti.

Tämä oli Erkkille yllätys.

— Isä on ollut niin synkkä surullisten tapahtumain jälkeen, eikä enää viihdy kotona. Minä ja Stina jäämme kotia hoitamaan. Gustaf muuttaa tänne, selitti poika.

— Gustaf, punatukkainenkö? — Erkki melkein kiljahti.

— Niin, hänen ja Stinan häät pidetään ennen vanhusten lähtöä. Pariskunta jää tänne asumaan.

Se oli Erkkille kuin isku vasten kasvoja.

Hänelle tuli kiire pois talosta. Nopeasti hyvästeltään hän lähti hiihtämään. Aivan vaistomaisesti johtivat suksiset rantatietä myöten koskelle. Tultuaan lähelle koskea hän näki lehdettömien puitten läpi Stinan. Hän tunsi sen aivan varmaan. Hän otti muuttaman potkahduksen suksillaan ja oli pian tytön vieressä. Stina ei hämmästyntynyt. Oli kuin hän olisi tätä kohtausta odottanut.

— Stinakin on lähtenyt hankiaisille, vieläpä yksinään. — Erkin sanat oli lausuttu ystävällisessä mielessä.

— Raitis keväinen sunnuntai houkutteli. — Stina pysähdytti kulkuaan, kun olivat saapuneet kosken partaalle. Koski huokui vesihöyryä raittiin pakkasilmaan. Jäät olivat muodostaneet rannoille röykkiöitä, joiden välistä vesi ryöppäsi. Ne olivat kasvattaneet leveäksi ja korkeaksi sen kiven, jolla Erkki oli syksyllä seisonut.

— Muistatko tuota kiveä? kysyi Erkki.

— Hyvin muistan, vastasi tyttö, ja hänen vakavuutensa häipyi. Hän purskahti nauramaan. — Muistan kun loikkasit sieltä tänne rannalle. Se oli aimo loikkaus.

— Tahdotko, että loikkaan uudelleen.

— Ei, en tahdo. Väli ei ole nyt talvella niin pitkä, mutta jää kivien ympärillä saattaa olla pettevää.

— Teen sen vieläkin ja kannan sinut mukani.

Ennenkuin tyttö ehti aavistaakaan oli Erkki jättänyt suksensa, tarttunut häneen kiinni ja voimakkaalla hyppäyksellä siirtynyt hänen kanssaan kiven jäätikölle, joka kesti.

— Kas nyt olet täällä eikä sinun ole helppo päästä pakoon, sanoi Erkki. — Minun pitää kerran saada vähän puhella kanssasi. Tämä on ehkä viimeinen tilaisuus, kun pian matkustan Amerikkaan. Anders kertoi, että isäsi ja äitisi myös lähtevät sinne. Erkö sinäkin lähdet?

Tyttö painoi päänsä alas eikä vastannut mitään.

— Minulla ei ole oikeutta sinulta mitään vaatia. En ole mitään tehnyt hyväksesi. Sinä päinvastoin olet minun henkeni pelastanut. Tekisin hyväksesi minkä voisin. Nyt olemme ratkaisukohdassa. Nyt on kysymys siitä eroavatko tiemme vai johtavatko yhteen. Ne eivät ainakaan eroaisi, jos seuraisit isääsi ja äitiäsi uuteen maailmaan. Sano, lähdetkö? — Erkin sanat olivat melkein nöyrät ja pyytävät.

Tyttö peitti kasvonsa eikä vastannut mitään.

— Me olemme eri rotua, sinä ja minä, jatkoi nuori mies. — Näiden rotujen välillä on vallinnut viha ja

vaino. Sinun rotusi vihaa minua, metsäsuomalaista. Mikäli voin päättää, ei isäsi ole siitä poikkeuksena. Sinun menettelysi osoittaa, ettei viha ole sinussa valalla, ei ainakaan yksinomaan. Minä toivon, että siellä meren takana viha häipyi ja nämä eri rodut lähenevät toisiaan.

Tyttö oli liikutuksen vallassa, mutta pysyi sanattomana.

Erkki jatkoi vielä jonkun verran kärsimättömänä:

— Sen vähän perustalla, mitä minusta tiedät, voit pitää minua kevytmielisenä hulttiona. Enkä kiellä, ettei luontoni olisi kevyt. Mutta tällä hetkellä, joka voi olla ikuisen eron hetki, olen puhunut sydämeni koko vakavuudella. Sano nyt toki jotain, sano lähdetkö Amerikkaan?

Stina oli kääntänyt kasvonsa pois. Hänen sydämessään liikkui voimakkaita tunteita. Mitä? Se oli Erkkille arvoitus. Vihdoin nuoren miehen kärsivällisyys loppui.

— Enkö saa sanaakaan suustasi? Vielä teen yhden kysymyksen. Sen nimessä, mitä tiedät tapahtuneen, sinä et voi olla vastaamatta. Sano onko totta että sinä menet naimisiin punatukkaisen kanssa?

— Se on isäni tahto, pääsi vihdoin tytön huulilta hiljaa ja nöyrästi.

— Onko se myös sinun tahtosi? kysyi Erkki kiiwaasti.

Tyttö nosti päänsä ja katsoi Erkkiä suoraan silmiin sekä huudahti varmasti ja jyrkästi:

— Ei koskaan!

— Se on vastaus kaikkeen! riemuitsi Erkki. Enempää ajattelematta hän tempasi tytön syliinsä, painoi hänet rintaansa vasten ja suuteli intohimoisesti.

Tyttö ei vastustanut. Hänen tunteensa saivat voiton. Hän ei ajatellut entisyyttä, eikä tulevaisuutta.

Tätä kesti kuitenkin vain hetken ja hän heräsi kuin unesta.

— Ei, tämä ei käy päinsä, puhui hän kyynelten valuessa. — Ei sinun olisi pitänyt etsiä minua — nyt teet minut onnettommaksi kuin olen ollut. Minä häpeän itseäni. Asiaa ei voida muuttaa. Joka tapauksessa minä olen Gustafin kihlattu morsian.

Ja tyttö teki nopean päätöksen, otti jäätiköstä ponnahduksen ja hyppäsi takaisin rannalle. Hyppäys onnistui niin, että Stinan jalat ottivat rantajäätikön reunaan. Mutta siitä ne luiskahtivat. Stina putosi koskeen.

Kaikki tapahtui niin nopeasti, että Erkki ei ehtinyt sitä estää. Hän oli rajattomasti hämmästynyt. Hän huomasi vaaran ja hyppäsi rannalle. Juosten alaspäin hän sai Stinan hameesta kiinni ennenkuin koski ennätti viedä hänet kauemmaksi rannasta.

— Koetin paeta sinua, en päässyt, kuiskasi tyttö ja painoi silmänsä kiinni. Erkki otti tytön syliinsä, nousi suksilleen ja hiihti taloon nopeasti. Pakkanen oli kovettunut iltaa vasten. Tyttö oli vaarassa paleltua.

Koko matkalla ei kumpikaan puhunut sanaakaan. Pihalle päästyä tulivat äiti ja Anders hätäisinä ulos. He olivat nähneet tyttöä kannettavan. Äiti kiljahti kauhistuksesta. Stina aukaisi silmänsä ja kuiskasi Erkkille:

— Kiitos sinulle. Poistu heti, että päästään selityksistä. — Ääni oli ystävällinen ja rukoileva.

Erkki jätti tytön Andersin käsivarsille, käänsi suksensa kotivaaroja kohti ja pian oli hän poissa näkyvistä.

Ennenkuin Stina ehdittiin kantaa tupaan, tuli vanha Dalbo portailla vastaan.

— Mikä hätänä? Mitä on tapahtunut? kysyi hän.

— Stina oli hypännyt koskeen. Suomalainen pelasti, selitti äiti. Mielikuvituksessaan hän oli tapahtuman näin rakennellut.

Jäätymäisillään olevat vaatteet riisuttiin tytön päältä ja hänet pantiin lämpimään sänkyyn. Stina sulki silmänsä. Hän tunsi itsensä sangen väsyneeksi. Mutta muuten oli hänen hyvä olla.

Häärätessään vuoteen ympärillä äiti puhui isälle:

— Stina on viime aikoina ollut niin kummallinen ja synkkä. Kyllä hän nyt sairastuu. Me emme voi hänelle puhua häiden valmistuksista. Ne täytyy lykätä tuonnemmaksi. — Hän sivelä tyttärensä kellenneitä poskia ja silitti kosteata tukkaa.

— Odotetaan kuinka käy, taipui Dalbo. — Vielä on aikaa.

Stina sairastui todellakin. Tiedotonna hän houriili punatukkaisesta, murhaajasta, miehestä, joka tahtoi häntä suudella, koskesta, Amerikasta Kun hän näin väikkyi elämän ja kuoleman välillä, oli häiden valmistelu luonnollisesti lykkättävä tuonnemmaksi.

LÄHTÖ UUTEEN MAAILMAAN.

Toukokuun alkupäivinä 1641 oli Tukholman satamassa vilkasta liikettä. Varustettiin kahta laivaa viemään siirtolaisia ja kaikenlaista tavaraa Uuden Ruotsin siirtokuntaan Eteläjoelle (Delawareen). Toinen näistä laivoista, »Kalmarin Avain», oli tämän matkan jo kahdesti ennen tehnyt. Toinen oli »Charitas», johon oli tarkoitus sijoittaa suurin osa Amerikkaan menevästä tavaralastista.

Siirtolaisia oli koottu yli koko Ruotsin valtakunnan. Niitä oli värvätty sekä Suomesta että Ruotsista. Vapaaehtoisesti lähteviä oli kertynyt sangen vähän, mutta sen sijaan olivat maaherrat eri tahoilta lähettäneet oikeuden tuomitsemia henkilöitä, jotka oli määrätty karkoitettaviksi Amerikkaan. Karkeista rikoksista ei ketään tuomittu Amerikkaan, koska ei tahdottu Uutta Ruotsia tehdä rikollisten siirtolaksi. Sen sijaan lähetettiin sinne etupäässä metsissä asuvia ja kiertelviä suomalaisia.

Osa karkoitettavia oli sijoitettu Smedjegårdenin vankilaan Tukholmaan, ja osa tuotiin Karlstadin, Kopparbergin y. m. vankiloista. Osa oli saanut vapaasti liikkua, kunnes koottiin yhteen ja tuotiin satamakaupunkiin. Printz, myöhemmin Uuden Ruotsin kuvernööri, oli tuonut suomalaisia Suomesta. Maunu Klinga oli käynyt kokoamassa joukkonsa Vermlanista. Se olikin kaikkein lukuisin.

Satamassa tapaamme myös tuttavamme. Pietari Kokkinen (laivakirjoissa Peter Cock) oli tuotu Smedjegårdenista. Klinga oli tuonut Martti Martinpoika

Marttisen, Olli Räsänen ja Matti Tossavaisen sekä joukon muita. Myös olivat Luukas ja Piikki mukana, viimeksi mainittu vapaasta tahdostaan sotamieheksi tehtynä. Klinga oli korotettu luutnantiksi ja hän otti Piikin omaan joukkoonsa. Erkki Mulikka seurasi ystävänsä Marttia. Luonnollisesti olivat mukana myös Martin, Tossavaisen ja Kokkisen perheet. Martti itse oli koko matkan kantanut poikaansa Marttia. Ja Piikki oli taluttanut lehmää, Muurikkia, joka sekin oli suorittanut matkan onnellisesti ja ihmetteli outoa ihmisvilinää satamassa. Tossavainen oli ottanut mukaan hevosensa. Paljon oli heillä myös muuta tavaraa, mitä katsoivat uudessa maassa tarvitsevansa tai mistä eivät hennoneet luopua. Luukas oli muistanut ottaa kanteleen.

Toisessa ryhmässä oli pieni parvi ruotsalaisia, niiden joukossa Dalbo ja hänen vaimonsa. Anders oli tullut heitä saattamaan. Erkin silmät etsivät parvesta Stinaa, mutta häntä ei näkynyt. Erkki ei malttanut olla lähestymättä Andersia ja kysymättä kuinka Stina oli selvinnyt kylmettymisestään, jonka koskessa sai.

— Hän sairastui pahoin ja tuli hyvin heikoksi. Sen vuoksi ei voinut tännekään tulla, selitti poika ja sanoi Stinan tulleen hyvin umpimieliseksi ja omituisiksi. — Tauti lieene hänen järkeensä vaikuttanut. Hän ei puhu juuri mitään, paitsi itseksensä. Ja toisinaan olen kuullut hänen yksinään nauravan. Vanhempien lähtiessä ei hänen silmistään kyynelpisaraa vuotanut. Hän näytti välinpitämättömältä.

— Ei siis punatukkainen asu teillä? uskalsi Erkki kysyä.

— Ei vielä. Häät on lykätty siksi, kunnes Stina tervehdytty, vastasi Anders.

— Mitä Stina niistä häistä sanoo? kysyi Erkki odotellen vastausta henkeään pidätellen.

— Ei sano mitään. Ei kiirehdi eikä vastusta. Gustafia kohtaan hän on ollut ystävällisempi.

Maunu Klinga tuli heidän joukkoonsa ja antoi kaikenlaisia neuvoja.

— Kuinka sairass tyttäremme voi viime käyntini jälkeen? kysyi hän Dalbolta, jonka talon kautta hän oli äskettäin kulkenut.

— Hänhän keskusteli kauan teidän kanssanne, vastasi Dalbo. — Sen jälkeen on hän mielestäni muuttunut edukseen. On ollut iloisempi ja voimakkaampi. Luulen, että häät voidaan pitää piakkoin. Heidät kuulutettiin jo viime sunnuntaina kirkossa. Stina ei olisi tahtonut, mutta minä katsoin tarpeelliseksi viedä asian niin pitkälle ennen lähtöä. Niinpä voin verrattain huolettomana nyt matkustaa.

Tieto kuulutuksesta ja muustakin tapahtumien kehityksestä Dalbossa vaikutti niin Erkkiin, että hänkin piti parhaana päästä pois uusiin oloihin. Mitä hän olikin mielessään kuvitellut, se oli nyt särkynyt.

Klinga ilmoitti vielä, että siirtolaiset sijoitetaan, mikäli sopivat, »Kalmarin Avaimen», joka on nopeakulkuisempi ja jonka ei tarvitse odottaa tavarain lastausta Göteborgissa, missä Charitas viipyy joitakin viikkoja.

— Hyvä oli, että jouduitte pois metsistä. Vouti on uhanut tehdä uuden perinpohjaisemman hävitysretken, lisäsi hän lopuksi.

Muutaman päivän kuluttua olivat laivat valmiit lähtemään. Ne pysähtyivät vielä kumpikin Göteborgissa, mutta »Kalmarin Avain» jatkoi pian matkaa Hollantiin ja Englantiin. Charitas jäi odottamaan. Rannalle jäi myös Maunu Klinga, joka ilmoitti hakevansa ylämaasta perheensä sekä palvelijattarensa, joiden kanssa hän tulee »Charitaksessa».

— Onnea matkalle. Uudessa maailmassa tavaataan, oli hänen viimeinen toivotuksensa.

Ahtaat olivat laivassa tilat ja hidasta oli kulku. Viipyminen Hollannissa ja Englannissa tuntui pitkälliseltä. Paljon oli sairautta ja kärsimyksiä.

Elokuun 19 päivänä jätti Kalmarin Avain vihdoinkin Euroopan rannat. Suuri meri oli kynnettävänä. Tiedettiin kuluvan kuukausia ennen kuin sen vaon päähän päästäisiin.

Mitä siellä perillä olisi? Millainen olisi kohtalo, millainen tulevaisuus? Löytyisikö sieltä uusi isänmaa, jossa elämä tulisi onnellisemmaksi?

Pienen laivan keiuksessa suurilla aalloilla, kuun illalla laineita kullatessa Luukas otti kanteleensa, heläytteli sen kieliä sormillansa ja lauloi esi-isien vanhoja lauluja:

»Siitä vanha Väinämöinen
Siirri silmänsä ylemmää,
Katsahtavi kauniisti
Päälle pään on taivosehen,
Sanovi sanalla tuolla,
Länsui tulla lausehella:
Tuoltapa aina armot käyvät,
Turvat tuttavat tulevat

Yläältä taivahasta
Luota Luojan kaikkivallan.
Jumalasi' on juoksun määsi,
Luojassa lopun asetus,
Ei uron osoannassa,
Vallassa väkevänä.*

II.

DELAWARE-JOELLA